

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2022/23:MJU3

En särskild straffbestämmelse för otillåten fartygsåtervinning

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag om ändringar i miljöbalken.

Förslaget innebär att det införs ett nytt brott i miljöbalken med beteckningen otillåten fartygsåtervinning. Straffet föreslås vara böter eller fängelse i högst två år. Syftet är att uppfylla Sveriges skyldigheter enligt fartygsåtervinningsförordningen att fastställa vilka sanktioner som ska tillämpas vid överträdelse av förordningen.

Utskottet föreslår en mindre rättelse i 17 kap. 3 § miljöbalken.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2023.

Behandlade förslag

Proposition 2022/23:4 En särskild straffbestämmelse för otillåten fartygsåtervinning.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden.....	6
En särskild straffbestämmelse för otillåten fartygsåtervinning.....	6
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	8
Propositionen	8
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	9
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets lagförslag	13

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

En särskild straffbestämmelse för otillåten fartygsåtervinning

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken med den ändringen att 17 kap. 3 § ska ha den lydelse som utskottet föreslår i bilaga 3.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2022/23:4.

Stockholm den 1 december 2022

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Emma Nohrén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Nohrén (MP), Martin Kinnunen (SD), Anna-Caren Säterberg (S), John Widegren (M), Joakim Järrebring (S), Staffan Eklöf (SD), Helena Storckenfeldt (M), Tomas Kronståhl (S), Jytte Guteland (S), Marlène Lund Kopparklint (M), Kajsa Fredholm (V), Stina Larsson (C), Beatrice Timgren (SD), Elin Nilsson (L), Björn Tidland (SD), Sofia Skönnbrink (S) och Dan Hovskär (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2022/23:4 En särskild straffbestämmelse för otillåten fartygsåtervinning.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut redovisas i bilaga 1. Regeringens lagförslag redovisas i bilaga 2. Lagförslaget har granskats av Lagrådet förutom den föreslagna ändringen i 17 kap. 3 § miljöbalken. Denna ändring är författningsteknisk och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

Det har inte väckts några följdmotioner med anledning av propositionen.

På grund av ett uppenbart förbiseende är regeringens lagförslag ofullständigt. Utskottet föreslår därför att lagförslaget rättas enligt utskottets förslag i bilaga 3.

Bakgrund

Promemorian Sanktioner för överträdelse av fartygsåtervinningsförordningen, som tagits fram inom Regeringskansliet, innehåller förslag som syftar till att uppfylla Sveriges skyldigheter enligt fartygsåtervinningsförordningen.¹ I mars 2022 överlämnade regeringen proposition 2021/22:167 Straffbestämmelser till EU:s förordning om fartygsåtervinning till riksdagen. Mot bakgrund av att Lagrådet vid sin granskning hade framfört synpunkter på bestämmelsen om otillåten fartygsåtervinning lades inte något sådant förslag i propositionen. I denna proposition har straffbestämmelsen om otillåten fartygsåtervinning formulerats om. Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås nya straffrättsliga bestämmelser i miljöbalken som syftar till att uppfylla Sveriges skyldigheter enligt fartygsåtervinningsförordningen att fastställa vilka sanktioner som ska tillämpas vid överträdelser av förordningen.

Det föreslås att en fartygsägare ska kunna dömas till böter eller fängelse i högst två år om han eller hon inte fullgör skyldigheten i fartygsåtervinningsförordningen att se till att fartyg som ska återvinnas endast återvinns vid sådana fartygsåtervinningsanläggningar som enligt förordningen ska användas för att återvinna fartyget. Brottet ska benämnas otillåten fartygsåtervinning. Även försök till uppsåtligt brott kriminaliseras.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1257/2013 om återvinning av fartyg och om ändring av förordning (EG) nr 1013/2006 och direktiv 2009/16/EG.

Egendom som har varit föremål för otillåten fartygsåtervinning eller försök till sådant uppsåtligt brott ska också få förklaras förverkad om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen ska dess värde helt eller delvis få förklaras förverkat.

Den svenska domsrätten föreslås dessutom utvidgas så att svensk domstol ska vara behörig att döma över otillåten fartygsåtervinning även i de fall domsrätt inte följer av brottsbalken.

Det föreslås slutligen att en felaktig hänvisning i en bestämmelse i 17 kap. miljöbalken ska rättas.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2023.

Utskottets överväganden

En särskild straffbestämmelse för otillåten fartygsåtervinning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i miljöbalken. Förslaget innebär att det införs ett nytt brott i miljöbalken med beteckningen otillåten fartygsåtervinning.

Bakgrund

Fartyg innehåller stora mängder ämnen och material som kan vara skadliga för människors hälsa och miljön och ett uttjänt fartyg utgör därför i allmänhet farligt avfall. Uttjänta fartyg återvinns i de flesta fall med miljömässigt osunda och osäkra metoder som får betydande följder för miljö och hälsa. För att åstadkomma en säker och miljöriktig hantering av det avfall som uttjänta fartyg utgör har det ansetts nödvändigt med ett internationellt regelverk. Baselkonventionen² reglerar transporter av såväl farligt avfall som annat avfall över nationsgränser samt annan hantering av sådant avfall. EU har ratificerat Baselkonventionen och uppfyller skyldigheterna i konventionen genom avfallstransportförordningen³. Baselkonventionen och avfallstransportförordningen har bedömts otillräckliga och inte anpassade till särdragen hos fartyg och internationell sjöfart. Därför antogs i maj 2009 den s.k. Hongkongkonventionen⁴ av Internationella sjöfartsorganisationen. När konventionen träder i kraft får parterna endast låta återvinna stora fartyg på återvinningsanläggningar som uppfyller kraven i konventionen. Sverige har undertecknat men inte ratificerat konventionen. I syfte att bl.a. underlätta ratificeringen av Hongkongkonventionen antogs i november 2013 fartygsåtervinningsförordningen. Av förordningen följer bl.a. att medlemsstaterna ska fastställa vilka sanktioner som ska tillämpas vid överträdelser av förordningen och vidta alla nödvändiga åtgärder för att se till att den genomförs.

Propositionen

I propositionen föreslås nya straffrättsliga bestämmelser i miljöbalken som syftar till att uppfylla Sveriges skyldigheter enligt fartygsåtervinningsförordningen att fastställa vilka sanktioner som ska tillämpas vid överträdelser av förordningen.

² Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och slutligt omhändertagande av farligt avfall (SÖ 1991:22).

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 om transport av avfall.

⁴ Den internationella konventionen om säker och miljöriktig fartygsåtervinning.

Regeringen föreslår att en fartygsägare som med uppsåt eller av oaktsamhet inte fullgör skyldigheten i fartygsåtervinningsförordningen att se till att fartyg som ska återvinnas endast återvinns vid sådana fartygsåtervinningsanläggningar som enligt förordningen ska användas för att återvinna fartyget ska dömas för otillåten fartygsåtervinning. Regeringen föreslår vidare att straffet ska vara böter eller fängelse i högst två år. Även försök till uppsåtligt brott ska vara straffbart. Det ska dock inte dömas till ansvar för otillåten fartygsåtervinning om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt straffbestämmelsen om miljöbrott.

I propositionen föreslår regeringen vidare att egendom som har varit föremål för otillåten fartygsåtervinning och är avfall ska få förklaras förverkat om det inte är uppenbart oskäligt. I stället för egendomen ska dess värde helt eller delvis få förklaras förverkat.

Därutöver föreslår regeringen att svensk domstol ska vara behörig att döma över otillåten fartygsåtervinning även när domsrätt inte följer av brottsbalken.

I propositionen föreslås även att en rättelse ska göras i 17 kap. 3 § första stycket 3 miljöbalken så att hänvisningen i paragrafen rätteligen görs till 4 kap. 6 § andra stycket i stället för tredje stycket.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2023.

Utskottets ställningstagande

Det har inte väckts någon motion med anledning av propositionen. Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta regeringens lagförslag.

I propositionen föreslås en ändring i 17 kap. 3 § miljöbalken. I regeringens lagförslag har sista stycket i denna paragraf fallit bort och bör således läggas till. Utskottet tillstyrker därmed proposition 2022/23:4 med den ändring som framgår av bilaga 3.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2022/23:4 En särskild straffbestämmelse för otillåten fartygsåtervinning:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbalken

dels att 17 kap. 3 § och 29 kap. 9, 12 och 13 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 29 kap. 4 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.

3 §¹

Regeringen får för ett visst fall förbehålla sig att pröva tillåtligheten av en verksamhet som inte omfattas av kravet på prövning enligt 1 §, om

1. verksamheten i betraktande av de intressen som denna balk enligt 1 kap. 1 § ska främja kan antas få betydande omfattning eller bli av ingripande slag,

2. verksamheten utanför ett område som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § kan antas mer än obetydligt skada naturvärdet inom området, eller

3. verksamheten omfattas av 4 kap. 6 § *tredje* stycket.

3. verksamheten omfattas av 4 kap. 6 § *andra* stycket.

Rätten till förbehåll enligt första stycket 2 gäller enbart verksamhet som är tillståndspliktig enligt balken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken.

29 kap.

4 b §

För otillåten fartygsåtervinning döms till böter eller fängelse i högst två år den som med uppsåt eller av oaktsamhet, i egenskap av fartygsägare enligt artikel 3.1.14 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1257/2013 av den 20 november 2013 om återvinning av fartyg och om ändring av förordning (EG) nr 1013/2006 och direktiv 2009/16/EG, inte fullgör skyldigheten i artikel 6.2 a i samma förordning att se till att fartyg som ska återvinnas endast återvinns vid sådana fartygsåtervinningsanläggningar som avses i artikeln.

För försök till uppsåtligt brott döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken.

¹ Senaste lydelse 2017:955.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 §.

Lydelse enligt SFS 2022:1100

Föreslagen lydelse

9 §

Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot bestämmelsen i artikel 6.3 i förordning (EG) nr 338/97 om skyldighet att i en ansökan lämna uppgift om tidigare beslut om avslag,

2. bryter mot en föreskrift eller ett beslut i ett enskilt fall om tomgångskörning eller gatumusik som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 9 kap. 12 §,

3. bryter mot en föreskrift om skötsel av jordbruksmark som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 12 kap. 8 §,

4. bryter mot en föreskrift om hantering av gödsel som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 12 kap. 10 §,

5. vid en sådan odling av genetiskt modifierade organismer som omfattas av ett tillstånd enligt 13 kap. 12 § bryter mot en föreskrift om försiktighetsmått som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 13 kap. 11 §,

6. bryter mot en föreskrift om märkning av genetiskt modifierade organismer som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 13 kap. 18 §,

7. bryter mot en bestämmelse om spårbarhet eller märkning enligt artikel 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.6, 5.1 eller 5.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1830/2003 av den 22 september 2003 om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer och spårbarhet av livsmedel och foderprodukter som är framställda av genetiskt modifierade organismer och om ändring av direktiv 2001/18/EG,

8. bryter mot en bestämmelse om information, identifiering, dokumentation eller anmälan enligt artikel 6, 12 eller 13 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1946/2003 av den 15 juli 2003 om gränsöverskridande förflyttning av genetiskt modifierade organismer,

9. på marknaden släpper ut en kosmetisk produkt som inte uppfyller kraven om märkning enligt artikel 19.1 eller 19.2 i förordning (EG) nr 1223/2009, eller på marknaden tillhandahåller en kosmetisk produkt som inte uppfyller kraven om märkning enligt artikel 19.1 a, e eller g i samma förordning,

10. bryter mot skyldigheten att lämna information enligt artikel 9 i förordning (EG) nr 648/2004,

11. bryter mot en bestämmelse om information eller dokumentation enligt artikel 32, 34 eller 36 i förordning (EG) nr 1907/2006,

12. i fråga om ett växtskyddsmedel som är godkänt i ett annat land i Europeiska unionen men som inte är godkänt i Sverige bryter mot artikel 52 i förordning (EG) nr 1107/2009 genom att föra in medlet till

Sverige, släppa ut det på marknaden eller använda det utan att medlet omfattas av ett sådant parallellhandelstillstånd som krävs enligt artikeln,

13. i fråga om en biocidprodukt som är godkänd i ett annat land i Europeiska unionen men som inte är godkänd i Sverige tillhandahåller produkten eller använder den utan att produkten omfattas av ett sådant parallellhandelstillstånd som avses i artikel 53 i förordning (EU) nr 528/2012,

14. bryter mot bestämmelsen i 15 kap. 24 § första stycket eller en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 39 § genom att yrkesmässigt eller annars i stor omfattning transportera avfall,

15. bryter mot en föreskrift som regeringen har meddelat med stöd av 15 kap. 30 § genom att lämna avfall till någon som inte har gjort de anmälningar eller har de tillstånd som krävs för avfallshanteringen,

16. i egenskap av fartygsägare lämnar oriktig eller vilseledande information om sitt fartyg som underlag till den återvinningsplan som den driftsansvariga ska ta fram för fartyget enligt artikel 7 i *Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1257/2013 av den 20 november 2013 om återvinning av fartyg och om ändring av förordning (EG) nr 1013/2006 och direktiv 2009/16/EG*, eller

16. i egenskap av fartygsägare lämnar oriktig eller vilseledande information om sitt fartyg som underlag till den återvinningsplan som den driftsansvariga ska ta fram för fartyget enligt artikel 7 i *förordning (EU) nr 1257/2013*, eller

17. i egenskap av driftsansvarig på en sådan fartygsåtervinningsanläggning som avses i förordning (EU) nr 1257/2013 återvinner ett fartyg på ett sätt som inte överensstämmer med den återvinningsplan som har tagits fram för fartyget enligt artikel 7 i förordningen.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §²

Egendom får förklaras förverkad, om det inte är uppenbart oskäligt och egendomen

1. har varit föremål för brott enligt 1, 2, 2 b, 2 c, 3, 4, 4 a, 5, 6 eller 8 § och är

1. har varit föremål för brott enligt 1, 2, 2 b, 2 c, 3, 4, 4 a, 4 b, 5, 6 eller 8 § och är

a) ett djur, en växt eller en annan organism eller en produkt som utvunnits av ett djur eller en växt,

b) en sådan genetisk resurs som avses i förordning (EU) nr 511/2014,

c) utbrutet material vid täktverksamhet,

d) en kemisk produkt, en bioteknisk organism eller en vara som innehåller en kemisk produkt,

² Senaste lydelse 2019:496.

e) en genetiskt modifierad organism eller en produkt som innehåller eller består av en genetiskt modifierad organism, eller

f) avfall,

2. är utbytet av ett brott som avses i 1,

3. är ett forskaffningsmedel eller annan egendom som har använts som hjälpmedel vid ett brott som avses i 1, eller

4. varit avsedd att användas som hjälpmedel vid ett brott som avses i 1 och brottet har fullbordats eller förfarandet har utgjort ett straffbart försök eller en straffbar förberedelse.

Egendomen får förklaras förverkad enligt första stycket 3 eller 4 endast om det behövs för att förebygga brott eller om det finns andra särskilda skäl.

I stället för egendomen *kan* dess värde helt eller delvis förklaras förverkat.

I stället för egendomen *får* dess värde helt eller delvis förklaras förverkat.

13 §³

Svensk domstol är behörig att döma över brott enligt 8 § första stycket 12 även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken. Har brottet begåtts i Sveriges ekonomiska zon, får åtal väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet begicks.

Svensk domstol är behörig att döma över brott enligt *4 b § eller* 8 § första stycket 12 även om det inte finns domsrätt enligt 2 kap. 3 § brottsbalken. Har brottet begåtts i Sveriges ekonomiska zon, får åtal väckas vid den tingsrätt vars domkrets är närmast den plats där brottet begicks.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2023.

³ Senaste lydelse 2021:1018.

BILAGA 3

Utskottets lagförslag

Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken

*Nuvarande lydelse**Utskottets förslag***17 kap.**

3 §

Regeringen får för ett visst fall förbehålla sig att pröva tillåtligheten av en verksamhet som inte omfattas av kravet på prövning enligt 1 §, om

1. verksamheten i betraktande av de intressen som denna balk enligt 1 kap. 1 § ska främja kan antas få betydande omfattning eller bli av ingripande slag,

2. verksamheten utanför ett område som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § kan antas mer än obetydligt skada naturvärdet inom området, eller

3. verksamheten omfattas av 4 kap. 6 § *tredje stycket.*

3. verksamheten omfattas av 4 kap. 6 § *andra stycket.*

Rätten till förbehåll enligt första stycket 2 gäller enbart verksamhet som är tillståndspliktig enligt balken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken.

Om ett mål eller ärende enligt denna balk pågår om tillståndsprövning av verksamheten, ska regeringen omedelbart lämna besked om förbehållet till den tillståndsprövande mark- och miljödomstolen eller myndigheten.